իւր ճարտարութեամբ այլ եւ իւր գրաւոր աշխատութիւններով։

Կ. Պոլսոյ Հայութեան քիչ շատ զարգացեալ ժամանակներն էին այն ատենները, Աղաւնի Ստեփան Եպիսկոպոսին Պատրիարքութեան տարիները, որ Փէշտիմալճեան Գրիգոր պատուելին, Ֆիզիքա Պողոս պատուելին կը վայելէին արդէն մեծ գիտնականի անուն. նշանաւոր էին Ցերոյենց Յովհաննէս, խաչատուր Պարտիզպանեան, խաչատուր Մխիթարեան եւայլն դասատուները, Կ. Պոլիս կը գտնուէր Հնդկահայուն սոխակ՝ Մեսրոպ Թաղիադեանց եւ կը դասախօսէր ի Գուգլունճուք՝ Սէրվիսեան ամիրային հաստատած ուսումնարանին մէջ. Իսկիւտարի ճեմարանը կը բացուէր, եւ Օրթագիւղի մէջ Աբապեան տպարանը հեռագիւռէ ի լոյս կ'ընծայէր հայերէն կարեւոր հատորներ. Հայ գրականութեան եւ մտքի արտադրութեանց արծաթի դար մը էր գոգցես, երբ Միքայէլ Բէստէն Կ. Պոլիս կը հասնէր եւ կը սկսէր հրատարակել (1833—1840) իւր բազմահատոր բժշկարանները, որ իրենց կիսագարեան եւ աւելի հնութեամբը դեռ այսօր շատ հայ տներու մէջ Աղօթագրքի, Սաղմոսի, Նարեկի հետ կը պահուին երկիւղածութեամբ։

Իւր գրաւոր աշխատութեանց լոյս տեսած պտուղն, դէպ ի 1342, Միքայէլ Բէստէն դժբախտութիւն կ'ունենայ երկրորդ անգամ այրիանալու՝ անակնկալ մահուամբ իւր սիրասուն կնոջ։ Մեծ վիշտ կը պատճառէ իրեն այս դառն կորուստը, որ տակաւ կը մաքէ իւր խանդն ու եռանդը, կը տկարացնէ զինքն օր ըստ օրէ, այնչափ՝ որ տարի ու կէս հազիւ կեանք կ'ունենայ։

1844ին՝ գրեթէ եօթանասնամեայ, Միքայէլ Բէստէն թոքատապէ մը անկողին կ'իյնայ եւ ալ չ'ելլեր։ Ութ օր չի տեւեր հիւանդութիւնը եւ նոյն տարին Օգոստոսի մէջ վերջ կ'ունենայ անոր կեանքը, անոր եւ անօգնական թողլով չորս նորաբողջոջ զաւակներ։

Բէստէն բժիշկ կը վախճանի Կ. Պոլսոյ Գումգափուի կողմը, Եալնիզ գոտոլ կոչուած տեղը, ուր կը բնակէր իր կենաց վերջին տարիները, եւ ուր տակաւին կը մնայ, կ'ըսեն, իւր բնակարանը։

Մատթէոս Պատրիարքին հրամանովն՝ անոր յուղարկաւորութիւնը բաւական մեծահանդէս կը կատարուի, մարմինը կը փոխադրուի Բանկալթիի հինաւուրց Աղգ. գերեզմանատունը, եւ կ'ամփոփուի օրէնական դամբարանին մէջ, ուր անոր գերեզմանը 55 տարիէ ի վեր անպայտացած, կորսուած է բոլորովին, եւ կտոր մը քար, կամ գոնէ տող մը արձանագրութիւն չկայ անոր անունն յիշատակող, անոր յիշատակն անմահացընող։

Իւր գործերը, իւր հրատարակութիւնները թող ըլլան իր Մահարձանը. իւր գրած հատորները թող կանգնեն իր Էրիմը, իւր հատորներն այն, որոնցմով ոչ միայն փառք եւ պատիւ եղաւ իւր սիրական ազգին, այլ եւ գրեթէ ծնող ու ուսուցիչ հանդիսացաւ դարուս հայ բժշկական մատենագրութեան։

Պէտք է ուրեմն գիտել Միքայէլ Բէստէնի գործերը, զինքն աւելի ճանչնալու համար, գուսումնասիրել անոր բժշկական երկասիրութիւնները, զոր պիտի ներկայացնեմ մասնաւոր գրութեամբ։

Բնդա, 2/14 Հոկտեմբեր 1898։

Տոքթ. Վահրամ Ց. Թորգոմեան

ՑԵՐՈՅԵՆՑ ՊԱՏՈՒԵԼԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՐԻՈՐՈՅԻ ՅԷՐ ԿԵՐԵՊԵՏԵՆ ՀԱՄՈՒԹԵԱՆ

ծնեալ ի սկզբան դարուս

վախմանեալ յԻսկիւտար Կ. Պոլսոյ, ի 24 Յունիսի 1888 ամի։

Հրատարակելով այսօր այս հաղորդագիրը կենդանագիրը, որ կը ներկայացնէ զՑերոյենց պատուելի իւր կենաց վաթսներորդ տարեաց մէջ, կը յուսանք թէ շուտով լոյս կը տեսնէ անոր ընդարձակ կենսագրութիւնը, զոր կը պատրաստէ այժմ՝ Պր. Ց. Գ. Մը[illegible]՝ ծանօթ հրապարակագիրը։

Ցերոյենցի կենսագրութիւնը մեր տոհմային ժամանակակից պատմութեան մէկ մեծ թերին պիտի լցընէ։ Ցերոյենց՝ դարուս ամենէն նշանաւոր եւ բազմաբեղուն հայ գրիչն եղաւ. կէս դարէ աւելի՝ անդադար գրեց ու գրեց իւր Ազգին համար, Կ. Պոլսոյ հայ մամլոյն մեծ զարգացուցիչն եղաւ, եւ Ազգային Մատենագրարանն օժտեց բազմաթիւ օգտակար հատորներով։

Հայ գրիչ մը ժամանակին՝ զինքը հրապարակաւ "զաւամեալ ծերունի„ անուանեց։

Վափոյի „Dictionnaire des Contemporains"՝ անոր անունը դրուատիքով արձանագրած է դարուս նշանաւոր մարդոց շարքին մէջ։

Թ. Ն. Ղ. Ե.

ԱՍՏՂԱԲԱՇԽԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՄԱԼՈՐԱԿ ՄԸ ԵՐԿՐԻՍ ԵՒ ՀՐԱՏԻՆ ՄԷՋ

Ակնկ երկու երեք ամիս յառաջ Նոր մալորակի մը գտնուելուն տեղեկ՝ Դր. Փ. Ռիտենպարտ (ի Կիլ) Frankfurter Zeitungին մէջ ուսումնական յօդուած մը հրատարակած է վերջերս, զոր քաղելով կը ներկայացընենք մեր յարգոյ ընթերցողաց։

digitised by A.R.A.R.@